

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.	Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.	Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény intézendő. Fűvészkert utca 1080.

Lelkészek minősítése kérdéséhez.

Ubi quis dolet, ibidem et manum habet.

Csak kevés idő még s a lelkészek minősítésének nagyfotosságukérdése ezen mi tiszántuli egyházkerületünkben is eldől. Az egyházmegyék javaslatainak áttanulmányozására kiküldött nagy tekintetű bizottság mindenestre elkészíti s beterjeszti munkálatát; az egyházkerületi közgyűlés aztán kihuzgál belőle, vagy megtoldogatja, vagy épen jóváhagyja az ő bölcse belátása szerint s készen lesz és egész erejével életbe lép az új intézmény, melyre gondolva sokak szive lázasabban ver, melyhez jobbról balról oly sok remény fűződik.

Egész egy életkérdés, hogyan változtatják azt a nagy kérdőjelt, mely annak a rövid kis 187. §-nak a végén fenyegetődik, punktummá bölcse atyáink a zöld asztalnál!

Ha valahová, ugy ide nagyon illik az a találó közmondás: mults ictibus dejicatur quercus. — És e részben történt is felszólalás, eszmecsere elégszer, nem lehet közönnyel vádolni a nagy közönséget. E gondolat ösztönzött engem is, hogy a magunk — segédlelkészek — érdekében néhány tiszteletteljes szót emeljek, különösen pedig egyik-másik egyházmegye által velünk szemben táplált s tőlünk követelt tulságos igényeket felmutatván, előhaladásunk, boldogulásunk könnyebb eszközését kérjem. Cikkem írásában nem is annyira az önzés, mint az igazság érzete vezérel engem.

Azon hitben vagyok, hogy nem cselekszem felesleges és czélszerűtlen dolgot, ha a 13 egyházmegye véleményét röviden összegezve előre bocsátom. Az ügy megvitatásánál hasznát vehetik a tanácskozó férfiak is; nekem pedig alapul szolgál azokhoz, a miket röviden elmondani akarok. Hadd álljon itt azért a következőkben:

I. Nagybányai egyházmegye véleménye szerint.

I.*) Rendes lelkészek I—II-ből 4 évi, III-ből 8 évi szolgálat után.***) — Segédlelkészek egyetemi és kitünő képesítési bizonyítvány mellett 4 évi szolgálat után.

II. II—III-ből 4 évi, IV-ből 8 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő képesség mellett 4 évi szolgálat után. — Működő lelkésztanárok.

III. Rendes lelkészek tekintet nélkül a szolgálati idő tartamára. — Segédlelkészek legalább 3 évi gyakorlat után.

II. Békésbányai egyházmegyében.

I. Rendes lelkészek alantibb osztályból, ha szakképzettségöknek jelét adják, 6 évi szolgálat után. Segédlelkészek és theologiai tanárok egyetem látogatása mellett, vagy a nélkül is, ha tudományosságuknak jeleit adják, 6 évi szolgálat után.

II. III—IV-ből 4 évi szolgálat után. — Segédlelkészek és tanárok az I. osztálynál említett kellékek mellett 4 évi szolgálat után.

III. IV-ből 1 évi szolgálat után. — Segédlelkészek és tanárok 25. korév, jeles iskolai és szolgálati bizonyítvány mellett 1 évi szolgálat után.

III. Beregi egyházmegyében.

I. Rendes lelkészek közül a kiválóbbak. — Segédlelkész nem pályázhat.

II. II—III-ből 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek tudori oklevél, vagy egyetemi bizonyítvány, vagy irodalmi név mellett.

III. IV-ből 1 évi szolgálat után. — Segédlelkészek 3 évi szolgálat után.

*) I. után oda értendő, hogy 1-ső osztályu egyházba pályázhatnak; II. után: a 2-dik osztályba pályázhatnak; III. után: a 3-dik osztályba pályázhatnak.

**) A sikeres működés, kifogástalan erkölcsi magaviselet, még a hol kitéve nem volna is, természetesen, mint elengedhetetlen föltétel, mindenütt magától értődik; azért nem is említem.

IV. Bihari egyházmegyében.

I. Rendes lelkészek II-ből 3, III-ből 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek és tanárok kitünő iskolai bizonyítvány, egyetemen töltött 2 év és colloqualás, tudományos munkásság és 2 évi szolgálat mellett.

II. III-ből 3, IV-ből 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő iskolai és képességi bizonyítvány, egy évi külföld s colloqualás s 3 évi szolgálat mellett. — Lelkész-tanárok 6 évi szolgálat után.

III. IV-ből 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek jeles iskolai bizonyítvány és 3 évi szolgálat mellett. — Lelkész-tanárok 3 évi szolgálat mellett.

V. Debreczeni egyházmegyében.

I. II—III-ből 8 évi szolgálat után. — Kitünő iskolai és képességi bizonyítvánnyal bíró s külföldön járt, vagy irodalmi nevet szerzett segédlelkész 2 évi szolgálat után.

II. II-ből 3, IV-ből 5 évi szolgálat után. — Kitünő iskolai és képességi bizonyítvány mellett vagy 4 évi szolgálat után a segédlelkészek.

III. IV-ből 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek 3 évi szolgálat után.

VI. Érmelléki egyházmegyében.

I. Rendes lelkészek 2 évi szolgálat után szakképzettség felmutatása mellett. — Segédlelkészek és tanárok kitünő iskolai bizonyítvány, vagy irodalmi név, külföld látogatása és 2 évi szolgálat mellett.

II. Rendes lelkészek 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek és tanárok jeles iskolai bizonyítvány, külföld látogatása és 2 évi szolgálat mellett.

III. Rendes lelkészek 2 évi szolgálat mellett. — Segédlelkészek és tanárok 26. korév, jó iskolai és szolgálati bizonyítvány mellett 2 évi szolgálat után.

VII. Hevesnagykunsági egyházmegyében.

I. II-ből 3, III-ből 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek s tanárok kitünő képességi bizonyítvány, 2 évi külföld s önálló irodalmi munkásság mellett 2 évi szolgálat után.

II. III-ből 3, IV-ből 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő iskolai és képességi bizonyítvány, egy évi külföld mellett 3 évi szolgálat után. — A működő lelkész-tanárok.

III. IV-ből 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek jeles iskolai és képességi bizonyítvány mellett 2 évi szolgálat után.

VIII. Nagykárolyi egyházmegyében.

I. Rendes lelkész, ki már mint lelkészjelölt jogosan pályázhatott, továbbá jeles vagy elegendő bizonyítvány mellett 5 évi szolgálat után. — A theologiai tanárok. — Segédlelkészek kitünő képességi s tudori oklevél mellett 1 évi, a nélkül 3 évi, jeles képesség mellett 2 évi szolgálat után.

II. III—IV-ből 3 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő képesség mellett 2 évi, jeles 3 évi, elegendő 5 évi szolgálat után. — Tanárok 3 évi működés után.

III. IV-ből 1 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő képességgel 1 évi, jeles 2 évi, elegendő 3 évi szolgálat mellett.

IX. Máramaros-ugocsai egyházmegyében.

„Mint a törvény céljának s viszonyaiknak leginkább megfelelőt“ elfogadták a békébánáti javaslatot

X. Alsó-Szabolcs hajduvidéki egyházmegyében.

I. Rendes lelkészek kitünő iskolai és képességi bizonyítvány mellett*) 5 évi szolgálat után és a theol. tanárok. — Segédlelkészek kitünő iskolai és képességi, valamint 2 félévről egyetemi bizonyítvány és irodalmi név mellett 2 évi szolgálat után; egyetemi bizonyítvány nélkül 4 évi szolgálat után; ellenkező esetben (?) csak II. osztályba.

II. Segédlelkészek mind 6—10 évi szolgálat után.

III. Segédlelkészek jeles vagy elegendő bizonyítvány s egyetem látogatása mellett 2 évi szolgálat után, egyetemi bizonyítvány nélkül 4—6 évi szolgálat után.

XI. Felső-szabolcsi egyházmegyében.

I. Rendes lelkészek kitünő bizonyítvány mellett 1 évi szolgálat után, jeles bizonyítvány mellett 2 évi, dicséretes mellett 5 évi, elegendő mellett 8 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő bizonyítvány, két évi külföld mellett 1 évi, egy évi külföld mellett 2 évi szolgálat után vagy e nélkül 3 évi szolgálat után. — Theologiai és gymn. tanárok 2 évi szolgálat után kitünő bizonyítvány mellett.

II. Jeles bizonyítvány mellett 2 évi, dicséretes mellett 3 évi, elegendő mellett 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek jeles bizonyítvány mellett 3 évi szolgálat után. — Gymnasiumi tanárok jeles bizonyítvány mellett 1 évi szolgálat után.

*) Egyébiránt a javaslat 2. §-sa szerint az 5 évet nem szolgáltak is pályázhatnak. Általában e javaslat nincs részletezve osztályonként, mint a többi — ezért hézagos kivonatolásom.

III. IV-ből dicséretes bizonyítvány mellett 1 évi, elegendő bizonyítvány mellett 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek dicséretes bizonyítvány mellett 2 évi szolgálat után. — Működő tanárok diéséretes bizonyítvány mellett.

XII. Nagyszalontai egyházmegyéből.

I. II—III-ből, esetleg IV-ből is 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő iskolai és képességi, valamint egyetemi bizonyítvány mellett 3 évi szolgálat után.

II. III-ből 2 évi, IV-ből 4 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kitünő iskolai és képességi bizonyítvány mellett 3 évi szolgálat után.

III. IV-ből 2 évi szolgálat után. — Segédlelkészek kivétel nélkül 3 évi, — 2 évi szolgálat után kitünő bizonyítvány mellett.

XIII. Szatmári egyházmegyében.

I. Egyházmegyei-, kerületi-, konventi-, zsinati tisztviselők és képviselők. — II-ből 2, III-ből 5 évi szolgálat után. — Egyetemen járt theol. tanárok. — Segédlelkészek két félévről egyetemi, kitünő vagy jeles képzettségi bizonyítvány mellett, úgy az, ki irodalmi téren jó nevet szerzett, 2 évi szolgálat után.

II. III-ből 3, IV-ből 5 évi szolgálat után. — Segédlelkészek egyetemi és jeles képességi bizonyítvány mellett 1 évi, egyetemi bizonyítvány nélkül, de kitünő képesség mellett 2 évi, s bárki is 5 évi szolgálat után.

III. IV-ből 3 évi szolgálat után. — Segédlelkészek jeles bizonyítvány mellett 1 évi, a nélkül 3 évi szolgálat után.

A IV. osztályu egyházakba — az egyházmegyéknek kevés kivétellel egyező véleménye szerint — minden lelkész-képességi bizonyítvánnyal bíró papjelölt pályázhat. És ez a pont bizonyára minden további vitatás nélkül el is fogadható: mert a hittanhallgatók nagy része mindjárt az iskolai pálya bevégezése után az első lelkész-képességi vizsgáig ha nem is tényleg, de mint dilettans vagy mint érdeklődő, lelkész mellett szolgál, mindenesetre pedig szolgálnia kell és szolgál is a 2-dik vizsga letételéig egy évet és midőn annak elteltével a gyakorlati dolgokból is megkérdeztetvén, az egyház kormányzóitól bizonyítványt kap arról, hogy rendes lelkészi állomásra meghívható, én egészen a dolog természetével ellenkezőnek s jogosulatlannak tartom p. o. a nagyszalontai egyházmegye azon indítványát, mely szerint az egyházkerület által megadott jogot hatályából kivetkőztetvén, IV-ed osztályu egyházaiba még a 2-dik vizsga letétele után is kívánna a segédlelkészeketől egy szolgálati évet. A szokásjog is csak a nagykorúság idejét, a 24-dik életidőt szabta meg a választhatás föltételéül; ezt nem törülte el, másképp nem intézkedett a zsinat, ez és csupán ennyi megmaradhat jö-

vőre is s e hiány fen nem forgása esetében mindenkit, kinek arra az egyházkerület jogot adott a 2-dik lelkész-képességi vizsgakor, IV. osztályu egyházba bocsáthatónak gondolnék; a pályázásnál természetesen előny adatván a jobb bizonyítvánnyal bírónak.

(Folyt. köv.)

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

7. Másik tetszetős és csalóka alkalom a theologia javítására nézve azon szokásban áll, hogy némelyek mind nagyobb súlyt kezdenek helyezni egyik-másik isolált és saját-ságos szentirati helyre (mint pl. I. Pét. 3, 18—20 és Jel. 20, 1—10) s azután a világost a homályos által, a szentírás általános irányzatát egyes helyek látszólagos utmutatása szerint akarják megmagyarázni. Az exegesis és a bibliai theologia lényeges dolgok. Nem lehet meglepő, bár nyugtalanító körülmény, hogy a mult időkbeli scholastikus módszerek elleni reactio oda vezetett, hogy mai időben feltünőleg elhanyagolják a systematika theológiát. De ha az egész biblia Isten ígéje, a régi észszerű methodusok szerint kell abban fejtegetni Isten akaratát. — A homályost a világos által, az egyes szakaszt a gondolatmenet összefüggésében kell megmagyarázni; tekintetbe kell venni ez utóbbinál nemcsak a közvetlen contextus általános irányzatát, hanem analogia által Isten ígéje tanításának egész teljességét. A két tudomány kiegészíti egymást s lényegesen szükséges egyik a másikra nézve. A systematika theologia teljesen anyag nélkül marad exegesis nélkül és nem lesz semmi megbízható alapja, míg más oldalról az exegesis is, ha a systematika theologia nem rendszerezi s nem mutatja ki egyik tannak a másikhoz való viszonyát, pusztá anyag marad törvény nélkül, oly mozgás, melynek nincs észszerűleg kimutott célja.

Az olvasó remélhetőleg világosan észrevette e sorok írójának azon célzatát, hogy szerinte a theologia, mely alatt ő itt a reformáció és a modern evangyéliumi egyházak birtokában levő megváltó tanok összeségét érti, jövendőben nem fog haladni. Különösen megjegyeztetni óhajtja, hogy ő csak melleleg vagy csak távolról sem akart arról beszélni, hogy valamely egyház hitvallása, vagy más tani symbolumai módosíthatók-e, vagy nem. A hitvallások javításának pusztá lehetősége minden esetben megengedhető s csak az volna helytelen, ha létező, vagy valószínű történeti föltételekkel szemben hangsúlyoztatnék a javításnak szükségessége.*)

Csiky Lajos.

A symposium következő harmadik számát írta Newman Smyth hittudor, New-Havenből, az Egyesült-Államokban.

III.

Ezen symposium előbbi czikkeiben Tulloch vitatá a haladás lehetőségét a theológiában az emberi ismeret ter-

*) A symposium következő két száma Bethlendi Endre fordításában fog megjelenni.

mészetéből, bármi legyen is a tárgya azon ismeretnek; és Hodge megengedé, hogy a theologia, általános értelemben, mint az összesége mindannak, a mi tudathatik akármely időben Istenről, haladó tudás, de egyszersmind állítá, hogy a theologia, a lényeges keresztyén tanok szorosabb értelmében, már lényegileg meg van határozva. „A theologia amaz idvezítő tanok összegének értelmében, a melyek között a reformációval és a modern evangyéliomi egyházakkal, nem fog haladást tenni a jövőben.“

E szólásmód „idvezítő tanok összege“ egy olyan fogalmat jelez a keresztyénség felől, a melytől a theologia, igenis, tehet haladást a jövőben. E szólásmód „idvezítő tanok összege“ ugyanis egyike azon több közönséges kifejezéseknek, a melyek a rationalisticus gondolatszokás még folytonos odatapadását árulják el a keresztyén nyelvezet-höz. Nem mondom én, hogy azon theologusok, kik ezen és eféle kifejezésformák használásába esnek, szándékolnak mondani azt, a mi szavaikban befoglaltatik, avagy azt tartanak, hogy a tanok bármely valódi értelemben véve „idvezítők“; ugyde az ily kifejezések gyakran öntudatlan használása orthodox theologusok részéről, egy oly szokást árul el a keresztyénség felfogásában, a mely az idvezítő hit és a pusztán általános formái hit közötti különbség össze-zavarására irányul és a melyet, mint minden hasonló beszédmodot, egy szellemes mozgalom a theologiában el fog teperni. Első fontosságú dolog a jelen discussióban, hogy világos különbséget tegyünk a keresztyén kijelentés tényei között és az ezen tényekről való szavaink között. Sőt azon igazságok is, melyek Krisztusra és az ő országára vonatkozólag a szentírásban tanítatnak, ne zavartassanak össze az Isten Krisztusban való önkijelentésének tényével és az ő országának az emberek közötti hatalmával. Isten önkijelentése vagyis önmegvalósítása történetünkben és életünkben bevégződik a Krisztus személyében; a mennyország földre-jöttére szükséges munka elvégezteték Krisztusban; és a biblia, mint Isten amaz önkijelentésének inspirált emlékmánya és magyarázata, teljes és döntő tekintélyű azon célokra nézve, melyekért az adatott. — Minden evangyéliomi theologus megegyezik abban, hogy nem lehet haladás a theologiában a keresztyénség alaptényein túl, vagy eltérve azoktól. Eltérés a kegyelem lényeges tényeitől nem egyebet jelentene, mint egy más evangyéliomot. Azonban, midőn az idvességre vonatkozó tanokról és még inkább azon igazságok összegéről, vagy rendszeréről beszélünk, már azonnal bevonjuk a kijelentés tényeit emberi gondolatunk és ismeretünk korlátainak és törvényeinek körébe és azonnal helyén van a kérdés, valyon a mi gondolatunk a kijelentésről megfelelő-e annak minden viszonyaival szemben és tökéletes-e a tudnivaló tények fajához, vagy természetéhez mérve, és ha nem, valyon képes-e az tovább fejteni, vagy javulni?

Ha tehát az „idvezítő tanok összegén“ Hodge egyszerűen a Krisztusban való idvesség bevégzett tényeit és maradó erejét érti; ha ő ugyanazt érti, a mit az égnek közepette repülő angyal értett, az örökkévaló evangyéliomon, és nem pusztán csak az arra vonatkozó emberi felfogások összegét, vagy azon meghatározásokat, miket az isteni tanítások egymásután következőleg az egyházak credoiban nyertek, akkor nem marad fen semmi kérdés discussióra keresztyén gondolkodók közt; ugyde abba az állításba, hogy a szentírásban tanított idvességre vonatkozó tanok

emberi felfogásainak hosszú sorozatában nem történt és nem történhet tovább is, az igazság szentlelkének vezetése alatt, valódi és üdvös haladás, nem egyezhetem bele.

A haladás bármely ismeretben kétféle lehet; lehet az vagy külterji, vagy belterji — széleskörű összefogása a tényeknek, vagy tisztább belátás azok természetébe. Lehet, hogy új tényeket ismerünk meg; vagy a már ismert tényeket hozzuk egy tisztább fényű eszme világába. Állítható-e a haladás ezen tekintetek egyikében, avagy mindenképpen a keresztyén theológiáról. A biblia körén belől, a tani haladás, mind a kijelentés mennyiségét, mind az ember Istenre vonatkozó ismeretének szellemi minőségét illetőleg, általános meg fog engedtetni.

Gyakran szokták azonban felvenni, mintha az inspirált iratok épsége és azok kanonikus tekintélye kívánná, hogy az apostoli kor óta Isten semmi új kegyelemtényeket ne adjon a keresztyén theologia anyagához; legalább semmi új tényeket, a melyek idvességünk evangyéliomának igazságait érintenék. De vigyázzunk, nehogy talán Isten szentlelkének munkáját, az inspiráció bibliai methodusát illetőleg, megtisztelni akarván, tiszteletlenséget tanusítsunk az igazság szentlelkének kevésbé feltűnő talán, de éppen oly valóságos működései iránt másféle működésmódok terén. Bizonyára gondolható, hogy Isten a maga világot tanító methodusában hagyhatott fen sokoldalú bölcsességéből némely igazságokat arra, hogy azok az egyház által tétessenek ismeretessé; hogy lehetnek némely igazságok, melyeket, nem lévén azok ugyan szükségesek az idvességre, de igenis szükségesek az idvesség teljes és érett ismeretére, Isten arra választott ki, hogy az ő népének nyilatkozata által jelentessenek ki az igazság szentlelkének nevelő vezetése alatt; hogy lehetnek némely ismeretek az Ő váltság céljára vonatkozólag, miket a tanítványok nem lehettek képesek meghallani, vagy az apostoli egyház képes befogadni; hogy lehetnek némely ismeretek az Ő utait és gondolatait, miket Isten a keresztyén történelem gondviselészerű fejlődése által és az egyház folyton növekvő szellemi tudatában adhatott lassankint hozzá a keresztyén hit elemeihez. Bizonyára semmi, a biblia inspirációjára nézve előre felvett, vagy a priori teoriának nem szabad meggátolni bennünket a világnevelés ezen isteni methodusának elismerésében, ha az csakugyan a szentlelkének methodusa. Az egyedül idetartozó kérdés az, követte-e az igazság szentlelke a keresztyén nevelés ezen methodusát? és ha igen, hogyan ismerhetjük fel annak tanításait és mi az, a mire tanítottunk? Nyertünk-e a szentlelkének bizonyos ismeretét; a mi segítsen bennünket, kikerekíteni, vagy tisztább világosságba állítani ismeretünket, mit a keresztyén theologia igazságai felől a szentírásból merítünk?

E kérdésre azt felelem: semmi új tény, mely mint olyan, szükséges volna a váltságra, nem adatott hozzá az evangyélium dispensációjához az első pünköst napja óta; semmi új igazság, mely mint olyan, szükséges volna a váltság evangyéliomának észszerű elfogadására, nem adatott az embernek a keresztyén egyház nevelése által, mely a szentlelkének vezetése alatt történt. Ugyde van a keresztyén tannak egy oldala, a mely felmutattaték a történelem által úgy, a mint az nincs a bibliában és úgy, a mint az talán nem is tétetheték ismeretessé más módon. — Célzok különösen

Krisztus országának természetére, fejlődés törvényére és feltételeire e világon. Mi többet tudunk ezen kérdésekben, az Isten gondviselése által, mint tudának a próféták, vagy apostolok. Vannak valóban az ujszövetségben egyes helyek, melyek úgy általánosságban előjelezni, mintegy tükör és homályos beszéd által előremutatni látszanak azt, a mit most mi világosan kijelentve látunk a történelemben, Krisztus országának feltételei, törvényei és egyetemes feladata felől; ugyde csakis exegetikai őszinteségnek látszik megengedni, hogy ezen kérdésekben Isten többre tanított bennünket a maga gondviselésének lassan fejlődő szentírása által, mint ugyancsak Ő tanított bennünket a kijelentés könyvében. Mi ahoz fordulunk bizalomért és reményért az Isten városának jövő dicsősége felől; mi a megszentelt történelem lapjaihoz fordulunk Isten akaratának megismeréseért a Krisztus országának előhaladása tekintetében.

Bethlendi Endre.

(Folyt. köv.)

Konfirmációra előkészítő oktatás.

A gyakorlati theologia ismertebb tudományai közül nálunk talán a katechetika van legfeltűnőbb elhanyagolva; egyes elvi kérdéseivel foglalkozunk többször, de e tudomány, mint tudomány igen kevés műveltetik közöttünk. — Ha aztán e hiányt érzik egész lelkészgenerációk, melyeknek figyelme nem hivatott fel annak idejében kellő komolysággal a katechetika által tárgyalt vallásos oktatás véghetetlenül fontos kérdésére; ha a nép ezreinek hiányos vallásos ismeretei kiáltó vádként emelkednek föl a mulasztók ellen, kik közül sokan — úgy gondolom — öntudatlanul mulasztanak: én azt hiszem, hasznos lehet, teljes szerénységgel bár, agitációt kezdeni olyan ügy mellett, mely egyházunk legszentebb élet-érdekeivel áll igen szoros egybeköttetésben. Ha egyházi életet akarunk teremteni; ha kicsinyek és nagyok által terjesztetni akarjuk Isten országát: elülről kell kezdenünk a munkát, vissza kell mennünk a kutfőhöz. Vagy hát vetnünk kell fáradszót, plántálnunk folyton-folyvást, ha aratni akarunk, ha gyönyörködni óhajtunk munkánk gyümölcsében. Hadd vessek én föl e lapok hasábjain egy szerintem igen fontos gyakorlati kérdést; hadd mondjam el arra vonatkozólag hírneves theoretikusok által igazolt s kitűnő gyakorlati férfiak által helyeselt ismereteimet, gondolataimat. Jogom van ehez, mint bárki másnak is, sőt a jog szempontján túlhaladva, hivatali állásomból kifolyólag épen nekem kötelességem is ez, mint a kinek agitálnom kell minden olyan kérdés mellett, mely az egyház gyakorlati életére jótékony befolyással lehet. Ha sokat kívánok egyben és másban, ám tulajdonítsák annak, hogy én inkább könyvek elméletéből tudom a gyakorlati theológiát tanítani, de ne higgyék soha, hogy gonddal ne kísérem lelkészeink prakticus működését. Ne is bántsák bennem e föltétel mellett az elmélet emberét, mert hiszen ha jól tudjuk is mindnyájan, hogy a gyakorlat szülte az elméletet, az is szent bizonyossággal igaz, hogy a mai kor theoretikus ismeretekkel bíró tanárai jobban tudják tanítani a gyakorlati tudományokat, mintha nem volnának birtokukban az elmélet kincsei. A kettő ma már kétségkívül kiegészíti egymást s tény az, hogy a gyakorlat szilárdnlását az elméleti elvek megerősödése idézte elő. Az ablakom alatt hömpölygő széles Duna hatalmas habjai hasztalanul hömpölyögnének tova s bizony tétlenül várhatnók „dum defluat amnis,“ ha Isten adta erejük hasznovételét egyes mathematicai és physikai elméleti elvek alapján meg nem tanították, életbe nem léptették volna azok, kik tulajdonképen nem maguk szerkesztették össze a hullámok hatalmánál még hatalmasabb vizkorbácsoló gőzgépeket. — Én nyugodt lélekkel várom és fogom látni, ha kifogásolni valót találnak is a tisztelt lelkész urak azokban, a miket mondandó vagyok, sőt megvallom, erősen vágyom azután, hogy közös megbeszélés tárgyává tétessék lapunkban a cikkem fölött jelzett nagyfontosságú kérdés. Az eszmecsere, ha tisztán tárgyilagos, csakis jó eredményeket szülhet azokra nézve, kik szeretnek is, akarnak is tanulni.

Hazánk református lelkészei, örömmel valljuk be, nagy szorgalmatossággal végezik gyülekezeteik körében a konfirmációt. Homiletikai irodalmunk sok szép idevágó egyházi beszédet mutat fel, melyekből nyilván láthatja mindenki, hogy mily nagy súlyt helyeznek ők azon mozzanatra, midőn az ifju keresztyének vizsgatétel után, s az urvacsoarának öntudatos fölvétele által megerősítik keresztszüleiknek a keresztség sákramentománál, reájuk vonatkozólag tett ígéreteit; s midőn így ugyanazok belépve valamely gyülekezet önálló tagjai közé, tagjai lesznek egyuttal valamely egyháznak vagy felekezetnek. Meg vagyok róla győződve, hogy legtöbb lelkészünk meleg lelkesedéssel, szent meggyőződéssel végzi e munkát és sok más szép teendőjét feláldozná inkább, de a konfirmációi örömnapot nem engedné kitöröltetni komoly hivatalának nem csekély számú örömnappjai közül.

Ez azonban még nem elég, ez csak könnyű gyümölcszedés a plántálásnak nehéz, de igen szép munkája nélkül, aratás vetés nélkül. Előbb kell kezdenünk a munkát. A katechetika azt kívánja általában, hogy a népiskolákban maguk a lelkészek végezzék az egész vallásos oktatást, de számolva a gyakorlati élet nehézségeivel, melyről a gépies teendőkkal annyira megterhelt lelkészi pályánál nem is szabad megfélekedni: megelégszik annyival, ha a lelkészek csak a konfirmációra előkészítő oktatást végezik is, de ezt mindenestre hivatalukhoz méltólag, tehát lelkiismeretes komolysággal, szeretettel, alaposággal, egész életre kihatólag. Hála a közelebb tartott országos zsinat bölcsességének, mely positiv kötelező törvénynyette a tudomány ama kívánalmát, midőn az általa hozott „Egyházi Törvények“ 109-dik §-ában határozottan kimondotta, hogy „a lelképásztornak . . . kötelessége az urasztalához készülő növendékeket előkészíteni s a konfirmációt egész ünnepélyességgel végezni.“ A zsinat bölcs atyái keresztyéni alázatossággal ismerték el amaz ősrégi s Krisztus tanításán is alapuló egyszerűségében nemes mondást, mely szerint „maxima debetur puero reverentia.“ Én pedig e törvény oltalmában biztos alapra támaszkodhatom cikkem megírásánál; bizton sürgethetem egy olyan működés életbe léptetését, melyet egyházi törvényeink határozott szavakkal, positiv kötelesség gyanánt tüzttek ki lelkészeink elé. S azt hiszem, ha a zsinati törvények több rendelkezéséről,

például első sorban az egyházi közalapról annyi cikket olvashattunk már az egyházi lapokban, nem fog felesleges dolog lenni, ha azok érdekében emeljük föl szavunkat, kik az egyháznak szintén közkincsét képezik, a kikből, mint gyermekekből és ifjából a jövő egyháza képződik.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

T Á R C Z A

Az érmelléki reformált egyházmegye régi levéltárának pusztulása. A megsemmisült tárgyak elősorolása. A veszteség helyreütése céljából B.-Szentimrére hívott tract. gyűlés végzései.

Néhány előre bocsátott szóval — a latin eredeti után közli:

Mólnár János, b.-diószegi ref. lelkész.

(Vége.)

A harmadik protokollumban beiktatva voltak:

a) Ez egyházmegye lelkipásztorainak nevei az 1633-dik évről.

b) Több évekről visitatiói okmányok.

c) Egyházmegyei közgyűlési okmányok, (acta synodalia) szintén több évekről.

d) Az egyházak vizsgálásának formája (idea).

e) Az esperes, jegyző, ülnökök és új lelkészek esküformája.

f) A rektorok tandijja, a mint az a Bagamérban 1745-ben tartott egyházmegyei közgyűlésben megállapított.

g) Az új lelkipásztorok kibocsátási módja, a könyörgésekkel együtt.

h) Ebbe irták be neveiket az új lelkipásztorok (t. i. ebbe a harmadik protokollumba. M. J.)

3-szor. Ugyanazon ládában voltak a tiszt. traktus irományai az 1772-dik esztendőről, és pedig ezek közt: különféle okmányok, tudakozódások (inquisitiones), egyházmegyénket illető egyházkerületi határozatok, sőt Komjáti László és Marosi József urak alatt főbenjáró ügyekben (in caussis praeprimis) közzé tett királyi rendeletek is. Végre az egyházak közszükségeire vonatkozó körlevelek (litterae missiles).

4-szer. Armálisok, vagyis a lelkipásztorok nemességi levelei, a mint azok hajdan Zoványi György superintendenstől — az eredetiről pergamen papírra áttéve — kiadattak; de a melyek e protokollumba is (melyből t. i. e levéltári adatokat irom. M. J.) fentebb az 52-dik lapon beirattak.

5-ször. Ugyanazon nemességi levelek; a mint azok az erdélyi királyi táblától, az 1759-dik évben tiszt. Marosi Izrael urnak, akkor ezen egyházmegye egykoru esperesének kérelmére, főjegyzői keltezés és királyi pecsét alatt szétosztattak.

Jegyzés: Az isteni gondviselés ezeket párban megtartotta. Ugyanis azokat tiszt. Fazekas István diószegi lelkipásztor magának magán buzgalomból (ex curiositate) leiratá.

6-szor. A magyar- és erdélyországi ekklezsiák kánonai negyedrétben.

7-szer. A traktus pecsétje, mely egykor belől vasból, kívül ezüstműl készült volna, ugyde az ezüstje, melyre a betűk bevésve voltak, egészen szétfolyt. Körzetén a vasrész körül bemetszve volt „... D. G. Sigill. Eccles. Erm.“, közepén kinyitott könyv, melynek bal oldalán „Christus“, jobb oldalán „Ecclesia“ szavak valának olvashatók.

8-szor. Olló; 9-szer tentatartó; 10-szer valami bőr-erszény; 11-szer fa ládácska (vulgo: Iskatullya), hajdan az íróeszközök tartására rendeltetve; 12-szer 9 vonás forint, készpénzben; 13-szor néhány kőncz tiszta papír; 14-szer egy ón tányér, mely hogy hajdan mi haszonra szolgált, bizonytalan; 15-ször számadások a közigazgatási költségekről, a felmentvényekkel (t. i. a számadás terhe alól. M. J.) együtt. A. B. D. Thuri Mihály esperesnek, az atyafiak gyűléséből Sváb-Olasziban 1784. május hó 5-én kiadott és több tanácsbíró által aláírott rendelete.

II. Ugyanezen gyűlésben elhatározott, hogy a tiszt. assessor urak által a környékekben levő egyházak és ezekben a lelkészek, rektorok s leányok praeceptorai, ugyanazoknak fizetései, valamint az ekklezsiák szent edényei és egyéb értékes tárgyai, hiven és minél teljesebben összeirattassanak s azon protokollumba — a melyet az isteni gondviselés megőrzött — beiktattassanak, ezekhez adandó egyszersmind a rektorok tandijja, a mint az a bagaméri egyházmegyei közgyűlésben 1745-ben megállapított volt.

Továbbá ugyanazon protokollumba iktattatának:

a) Az esperes, nótárius, tanácsbírák és új lelkészek esküformái.

b) Az új lelkészek kibocsátásának módja, az ezen alkalommal elmondani szokott könyörgésekkel.

c) Az egyházak vizsgálatának formája.

d) A lelkészek nemesi levelei, a mint azok az erdélyi királyi táblától 1759-ben előterjesztettek, és pedig ezek közt nemcsak az egykor fenséges fejedelem Bethlen Gábornak adománylevelei, (melyek már más helyen e protokollum 52-dik lapján előterjesztve vannak), hanem egyszersmind azoknak I. Rákóczi György és Apaffi Mihály dicső emlékü fejedelmek által készített megerősítő (Confirmationales) is befoglaltatnak.

III. Ugyanazon gyűlésben a tiszteletes superintendencia megkéretni határozatlik a felől, hogy a mely, ezen egyházmegyét illető dolgok annak archivumában megvagnak, azokat hiteles másolatban kiadni méltóztassék.

IV. Tiszt. senior (esperes) ur megbizatik, hogy a traktus számára új ládát, valamint egy — az előbbihez mindenhez hasonló — pecsétnyomót, de már nem ezüstműl, hanem aczélból csináltasson.

V. Minthogy ez uttal több, készpénz általi betöltésre váró szükségerei merülnek fel a traktusnak: tiszt. Hunyadi Sámuel ur — kassza-őr — pedig előterjeszti, miszerint ez idő szerint a tiszt. traktus kasszája teljesen üres; sőt némely tartozások kiváló figyelmet, s az adósok részéről teljesítendő szükséges óvadékok (cautiones) igényelnek: épen ezért szinte egyhangu szavazattal elhatározott, hogy tiszt. kassza-őr ur, — maga mellé vevén Vajda György tiszt. urat — az adósokat intse meg, s a tartozásokat közelebbi Szent-Mihály napig inkasszálja, sőt ezen határidőig az egyes adósoktól a kellő óvadékokat is fölvegye.“

Pécseli-e vagy Péczeli?

A j á n l v a R é v é s z K á l m á n u r n a k.

Több ízben említettem már, miszerint a XVII. század egyik jeles ének-szerzőjének Pécseli Király Imrének, (ki eddig hibásan Péczelinek iratott) valódi nevét bizonyítom, kiderítvén, hogy ő nem Péczeli, hanem Pécseli!

Most miután az én kedves öcsém, kinek e sorokat ajánlom, külön levélben is felszólított erre, (kelt Debreczen, 1883. július 5.) im megpróbálkozom vele.

Először azt mondom: Pécselen Zalamegyében ismerős vagyok, voltam ott legatus, a pap, tanító rokonaim voltak, tehát diák koromban többször megfordultam ott, különösen boldogult Molnár Aladárral sokszor bebarangoltuk a Balaton melléki hegyeket, csak úgy ut nélkül, megmászván a feltünőbb pontokat; Aladáréknak volt is Pécsel felett szép nagy szőlőjük, egy nagyszerű várrom alatt, melyről az áldott lelkű öreg Oláh bácsi, a pap (Pap Istvánné testvérje) azt mondá, hogy valami Hein vagy Hin nevű cseh rabló lovagé volt, s I. Mátyás alatt pusztított el. Lent a völgyben gyönyörű kaszállók vannak, miket egy ér hasít át, itt egy helyet csehnek temetőjének hívnak, találtak is egy nagy vörös marvány koporsót, a tetejét én is láttam, keresztül is jártam rajt, mert hidul szolgált az érem.

Ezeket csak azért mondom el, hogy azon a vidéken ismerős, jártas-költés vagyok, de azontul szereztem adatokat is.

Nagy-Pécsel és Nemes-Pécsel (Balaton-Füredtől nyugotra két óra járás) ma egyesült anyaegyházat képez, s anyakönyveiben 1744. óta így szerepel. Korábbi időből anyakönyve nincs.

Régebbi időben csupán Nagy-Pécsel létezett, és pedig észak felé kissé távolabb feküdt mint ma, s 1687 táján pusztított el a törökök egy csapatja által.

1687. után némely Nagy-Pécselről kiköltözött nemes családok lejjebb jöttek lakni, s alapították a mai Nemes-Pécselt, a jobbágy családok közvetlen közelben telepedtek le, s falujokat ismét Nagy-Pécselnek nevezték, hogy megkülönböztessék a hajdani Kis-Pécsel falutól, mely most pusztá, de az ásatások épületek romjait hozzák elő, s mutatják, hogy hajdan falu volt. — Nagy-Pécselt a lakosok, köznéven ma is nagy-falu-nak hívják.

Az egyház levéltárában van egy 1612-dik évben kelt papi diploma, melyben „cives oppidi Pécsel“ említettik, mely azt mutatja, hogy elpusztítása előtt szabadalmazott város lehetett.

Bohunitzky Antal, nagy-pécseli urod. bérlő ur állítja, hogy a kis-komáromi urod. levéltárban Pécsel multjára vonatkozólag igen érdekes adatok találhatók.

Hogy Király Imre itt született, s itt birtoka is volt, erre nézve teljes bizonyíték a budapesti nemzeti muzeum ily című Codexe: „Acta religionaria protestantismi in Hungaria, tom. III.“ melyben Kanizsai Pálfi János dunántuli püspöknek egy 1621. szeptember 8. Pápán kelt latin nyelvű levele foglaltatik, melyet a kitünő Garády a „Protestáns egyházi és iskolai lap“ 1874. évi f. 10. sz. magyar fordításban közölt, mely szerint a pápai vásárra Király Imre özvegy édes anyja Pécselről felment, meglátogatá a püspököt s fiáról tudakozódott, ki akkor Német-Ujvárra volt számüzve, s üldöztetése alatt több gyermekét elveszté, „családi bajteljes állapotodat — írja a püspök — megértve érzékeny anyád, könyeit és zokogását semmiképp sem tart-

hatá vissza; megsiratott tehát anyailag, hogy fájalmadat fájdalommal tetézte az Ur, s engem buzgón kért, intenélek meg kívánóan s buzditnálak, hogy őt a te és tied állapotáról (minél kedvesebb és kívánatosabb, ez idő szerint vele mi sem történhetnék) levélben tudósítani méltóztatnál. E méltányos kívánatát, barátságunk jogánál fogva, kötelességszerűen teljesíteni nem lehetett elmulasztanom. Tudd meg tehát, Imre uram, hogy anyád (kivéve, hogy bajaid, melyeket, mint hallja, naponkint szenvedsz, busítják) ép, egészséges s tied után vágyódik, vagy ha ez lehetetlen, leveledre sovárogo, melyben tudósítani óhajt, mit határozatlán a pécseli és vászolyi szőlő hegyeken levő örökségről, elakarod-e azt adni, vagy saját használatodra megtartani?“

Hogy Pálfi is Pécsölt ir, és nem Pécsölt, vagy Pécselt, az, az akkori idők irmodorából következik, jól tudjuk ugyanis, hogy a cs-t sokszor c, sokszor cz-vel írták, hanem hogy Király Imre születése helyét sohse hívták Péczelnek, hanem mindig Pécselnek, az már bizonyos.

Vászoly, Pécsel fölött egy kis órányira van, diák koromban még tanítót tartott, Pécsel filiája volt, ma már csak főkegyház, lakosai elszegényedvén s megfogyván 1880. évben Pécsel fiókja lett.

Király nevű család sem Pécselen, sem Vászolyon nem lakik ma már, hanem laknak Király-ok Balaton-Füreden.

De menjünk tovább: Pécseli Király Imre neve következő variánsokban jön elő:

A csurgói rongyos Graduálban a „Feltámadt a mi életünk“ (ma 26. énekünk, ezt is eltulajdonították a papisták) felett ez áll: „De resurrectione D. N. J. (Domini nostri Jesu Christi) E. R. Petse.“ Ezt én így olvasom: Emericus Regius Pécseli.

A „Krisztus urunknak áldott születésén“ (ezt is eltulajdonítaná Bogisich ur!) felett ez áll: „Em. R. Peczelei“ ezt is hasonlóképp olvasom.

Hogy pedig olvasásom helyes, bebizonyítom Balassa és Rimai istenes énekeinek 3-dik részéből, hol a versfökből kisedve, említett név következő variánsokban fordul elő:

Abból a rigmusból, mely így végződik: „Ezerhatszáz után Nyolczadikba jutván Esztendő forgás szerint, — Boldogasszony hóban Pápa városában Istenhez szíve szerint, — Egy ifju imádat Illyen foházkodást Nyujta rythmusok szerént“ — ez a név jön ki: „Petseli Imréé,“ több másból: „Emericus Regiss Petseljos edebat,“ — „Pecselj kirali Imre munkáji,“ — Emericus Regius, — Emericus Kirali, — Pelei Imre Kiraá.

A marosvásárhelyi ref. kollégium könyvtárában meg van az unicum esonka példány Balassa énekeiből. A 206. lapon ez áll: „Következn(ek) Pecseli Ki(rály) Imrének Ed(ne)hány szép É(nekei).“ Ezek között a „Ne szállj perbe én velem.“

A debreczeni derék theologusok által megküldött „Közlöny“ ez évi 6. sz. írja Révész Kálmán, hogy van kezében egy vulgáta, melybe a többek közt P. K. J. is beirta a nevét mint birtokos, határozott cz-vel. — Énekein, katechismusán s egy 1621-ben Kassán megjelent latin művén is cz-vel van, iróink is kivétel nélkül cz-vel írják nevét, az egy Tóth Ferenczet kivéve, ki (Egyh. tört. 389. l.) Pétselyi Károly Imre nevet ir, — megjegyzem, hogy a Károly nyomda hiba; a nyomda hibák utolsó lapján a 9-dik sorban nyilván Királyra van igazítva, és Tóth F. irta helyesen, ő is balatonmelléki születés, s bizonyára ő is megjárta a pécseli hegyeket legatus vagy borsuppli-

cans korában annyiszor, mint én! s jól tudta, hogy Király Imre szülő faluját Pécselnek hívják.

Miért irták hát Péczelinek?

1. Mert Péczel bizonyára ismertebb hely mint Pécsel, a Péczeli név az irodalom terén is nagy jelentőségű, nagyobb, mint a Pécseli, de leginkább:

2. Maga és utána mások is azért, mert ez a czángóság akkor időben köz- és általános használt volt. — Tehát:

Pécseli Király Imre, és nem Péczeli!

Különben Debreczen reformátora is írta magát Ihász, Juhász, debreczeni szigen kaplan, Horhi Péter stb. neveken, mégis csak Melius ő!

Kálmán Farkas.

Tanári közgyűlés.

(Vége.)

18. Azon alkalmilag fölmerült indítvány, hogy a központi bizottság jegyzőkönyvei az „Évkönyv“-ben közöltesenek, nem fogadtatott el, mert ez által annak terjedelme szerfölött megnagyobbodnék s nyomtatási költsége sokkal tetemesebb lenne, de meg ekként egyesületünk tagjai elkésve értesülnének a bizottság működéséről. A tagoknak kellő időben való tájékozása végett azonban a közgyűlés szükségesnek látja, hogy a bizottsági ülésekről s általában az egyleti ügyek menetéről kimerítő értesítések közöltesenek a „Debreczeni Protestáns Lap“-ban, mint egyesületünk hivatalos közlönyében, s az e tekintetben szükséges intézkedések megtételét a központi bizottságra bizta.

19. Elnök szép szavakkal köszönvén meg az egyesület tagjai részéről állandóan tanusított bizodalmat: úgy maga, mint tisztviselők nevében lemond, s midőn a közgyűlést egyesületünk jövő évi vezetőinek az alapszabályok értelmében leendő megválasztására föl hívja, egyszersmind a maga részéről határozottan kijelenti, hogy részint nagy elfoglaltatása, részint azon meggyőződése folytán, hogy most, midőn felekezeti gymnasiumaink a zsinati „közoktatási szervezet“ és az országos középiskolai törvény által követett átalakuláson fognak keresztül menni — oly egyén állítandó az egyesület élére, ki mint rendes gymnasiumi tanár — egész erejét és tevékenységét már hivatalos munkakörénél fogva a gymnasiumok ügyének szentelheti: elnökké leendő ismételt megválasztása esetén kénytelen lenne a közbizodalom elől kitérni, ugyanazért fölkeri a tagokat, hogy az elnökre adandó szavazataik megállapításánál vegyék figyelembe ezen általa tett határozott kijelentést. A közgyűlés méltányolva tisztelt elnökének indokait, részére buzgó és eredményes működéséért jegyzőkönyvileg köszönetet szavaz s a jövő egyesületi évre Békési Gyulát, a debreczeni főgymnasium igazgatóját választja meg a második izben beadott szavazatok tulnyomó többségével. A többi tisztviselőre s a bizottsági tagokra adott szavazatok eredménye következő: jegyző: Elek Lajos, pénztárnok: Beczner Frigyes, bizottsági tagok: Debreczenből: Balogh Ferencz, Géresi Kálmán, Joó István, Kovács Lajos, Kovács János, Nagy Pál, Osterlamm Ernő, Tóth József, Tóth Sámuel, Tüdös János. Vidékről: Barkász Károly, Bodo-

lay László, Bihari Péter, Bokor Imre, Elekes Ferencz, Futó Mihály, Géresi Imre, Homolya István, Koncz Lajos, Orosz István, Osváth Ferencz, Sáfrány Péter, Szilágyi István, Vékony Antal, Vozári Gyula.

20. A pályázatok ügyében kiküldött bizottság indítványhoz képest, a vallástani és a magyar nyelvi pályakérdés jövőre ismét kitűzetik a mult évi feltételek mellett. A latin nyelvi kérdés pályadíja 200 frankra, pályázati ideje pedig 2 évre emeltetik. A debreczeni egyháztanács értekezlete által nagylelkűen felajánlott 50 drb arany pályadíjra javaslatba hozott két kérdés közül a következő tűzetett ki: „Fejtsék ki az egyetemes és különös számtan előadásában az alsóbb és közép oktatásnál használtatni szokott módszerek (synthesis, analysis, genesis stb.) természete; mutattassék ki azoknak befolyása úgy általában az értelelem, mint különösen a matematikai felfogás ébresztésére, fejlesztésére s erősítésére; végül állapittassék meg, melyeknek lehetne elsőseget adni a többiek felett, hogy a matematikai tanítás kettős célja elérjék.“ Pályázati idő két év, a beadási határnap a központi bizottság által fog közhirre tétetni.

21. Délelőtt 11 órakor a Nagy Pál physikai előadása vette kezdetét a főiskola természettani tantermében, ezt megelőzőleg azonban a közgyűlés kimondá, hogy a program hátralevő pontjainak letárgyalása végett ma délután is folytatattatik a közgyűlés.

Julius 13 délután.

22. Csekélyebb jelentőségű folyó ügyek elintézése után Vékony Antal m. szigeti tanár olvassa „A fegyelem a középiskolában“ című értekezését. Az idő előrehaladása folytán kevés számú, de figyelmes hallgatóság volt jelen a szép nyelven írott mű felolvasásán, mely az „Évkönyv“-ben fog közrebocsáttatni.

Ugy a Joó István és Vékony Antal értekezése folyamán felállított tételek megvitatása a jövő évi közgyűlésre tűzetik ki.

23. A közgyűlés fölkeri a főt. egyházkerületet, hogy f. évi 159. sz. végzését, melyben a kisujszállási ref. egyházat felhívja a tanári fizetések korszerű javítására, — terjessze ki minden oly intézetre, hol a tanári fizetés nem felel meg a mai kor jogos követelményeinek.

24. Olvastatott a gyám- és nyugdíjintézeti pénztár megvizsgálására kiküldött bizottság jelentése, mely több határozat hozatalára adott alkalmat, s a melyek közül a következőket emeljük ki: a) Azon gyám- és nyugdíjintézeti tagok, a kik az alaptöke részére járó illetékről s az évi díjakról — tényleges befizetés helyett — kötvényt adtak, felhivatnak, hogy kötvényeiket 1885. július 1-ig váltsák ki, mert azontul csakis a segélyegyletre vonatkozólag megállapított feltételek mellett helyeztetnek el az intézet kölcsöntökei. b) A nyugdíjintézeti pénztárnok részére a kisujszállási közgyűlésen megszavazott 10 drb arany tiszteletdíj állandóan fölveendő a költségvetésbe. c) Joó István nyugdíjintézeti pénztárnoknak jegyzőkönyvi köszönet szavaztatik lelkiismeretes és pontos működéséért s részére a fölmentés megadatik. d) A pénztár vizsgálatnak kellő időben való megejthetése végett kimondatik, hogy a lezárás határnapja ezentul június hó 15-dike leendő.

25. A szavazás eredményét, mely idő és sorrendben itt hirdettetett ki — fentebb közöltük.

26. A központi bizottságnak az országos ref. tanár-egylet létesítése érdekében tett lépései helyben hagyatnak, s jövőre nézve a közgyűlés azon általános megbízást adja a bizottságnak, hogy ne engedje elaludni az ügyet, hanem a körülményekhez képest tegyen meg minden lépést arra nézve, hogy a célbavett egyesület létrejöjjön.

27. A jövő évi egyesületi közgyűlés helyéül M. Sziget tüzetett ki.

Elnöknek a közgyűlés tapintatos vezetéseért, — Debreczen városának egyesületünk iránti szives figyelméért, — a debreczeni ref. egyházközségnek a nemeslelkűen felajánlott szép pályadíjért, — s végül az illető vasuti igazgatóságoknak a mérsékelt vasuti jegyekért jegyzőkönyvi köszönet szavaztatván: a közgyűlés a programm teljes letárgyalása után feloszlott.

E. L.

Nekrológ.

Néhai Wespriény Gáspár Hajdumegye alispánja, az alsó-szabolcs-hajdukerületi ref. egyházmegye gondnoka született az 1811-dik év december hó első felében Tisza-Csegén, hol édesatyja Wespriény Gábor ref. lelkipásztor volt. Elemi iskoláit ott T. Csegén kezdte meg s folytatta azokat Debreczenben, a hol a gymnasiumi, majd a felsőbb tanfolyamokat is — bölcsészeti, jogi s hittanít — befejezte. Mint végzett hittanhallgató, a főiskolánál egy évig köztanítói és esküdt felügyelői tisztet teljesített s azután 1834. év őszén ment ki H. Bősörménybe iskolaigazgatónak — rektornak, s ily minőségben ott az 1837. év tavaszáig működött.

Rektori hivatalát teljes elismerés és kitűnő eredménnyel bevégezvén, a pályaválasztás állott előtte; hogy valyon az egyházi vagy világi pályán kísérelje-e meg szép tehetségeinek érvényesítését? Nemes vágya és hajlamai a világi pályára vonzották s azonnal Budapestre ment föl az ügyvédi oklevél megszerzése végett, s azt már 1838. évben megnyervén, több alkalom kínálkozott számára, a hol életpályáját megkezdhetette volna, de ő visszavágyódott az ismert körbe H. Bősörmény városába, a hol 1839. évben 2-dik jegyzővé választatott, 1842-ben pedig városi főjegyzővé s ily minőségben szolgált az 1848. évig, a mikor hajdukerületi főügyészé választatott meg. Az 1849. évben kerületi alkapitánynak, 1851-ben szolgabírónak neveztetett ki s 1854-ben mint szolgabíró Dereckére tétetett át, a hol 1861-ig működött nagy elismerés és kitüntetés mellett. — 1861—1867-ig hajdukerületi táblabíró, 1867-ben hajdukerületi alkapitány egészen 1876 év szeptember haváig, a mikor a Hajdukerület megszűnván önálló hatóság lenni, az ujonnan alakított Hajdumegye alispánjává lett, mely hivatalát egész haláláig lelkiismeretes buzgósággal folytatta.

A polgári téren ily fényes pályát futott nemes jellemű férfiú híven szolgált egyházának, hitfelekezetének ügyeit is. Előbb mint presbytert látjuk őt működni egész odaadásal és hivatottsággal, a h. bősörményi és derecskei ref.

egyházak presbyteriumaiban, majd az alsó-szabolcs s hajdukerületi egyházmegye választotta meg világi tanácsbíróvá 1881-ben pedig segédgondnokká és zsinati képviselővé.

Mind az egyházi, mind a világi téren működését és eljárását teljes odaadás, lelkiismeretes pontosság és hűség jellemzik. Szolgált egész buzgósággal a közügyeket önzetlenül és szeplőtlen tisztaságban. Tekintélye volt úgy alatt, mint fent, mert nyílt őszintesége, férfias jelleme s tiszta becsületessége semmi hátsó gondolatot nem türt.

A nemes jellemű férfiút méltán kesergi azért úgy az egyház, mint társadalmi életünk, de legnagyobb a bánata szerető családjá tagjainak, kik benne a pótolhatlan férjet, édes atyát, testvért és rokont siratják. Családi gyászjelentés, mely haláláról kiadatott, a következő:

Özv. Wespriény Gáspárné, született Somossy Eszter; továbbá Wespriény Kálmán s neje Máthé Mária; gyermekeik: Kálmán, Barnabás és Ilona; Wespriény Paulina özv. Biró Imréné s leánya Irén; Wespriény Jenő, Wespriény Zoltán és Wespriény Jolán mint gyermekei; Wespriény István, özv. Varga Lajosné Wespriény Mária, özv. Séllei Józsefné Wespriény Lidia mint testvérek; mely fájdalommal tudatjuk feledhetlen férjem, édes atyánk, illetve nagyatyánk és testvérünk **W e s p r i é n y G á s p á r** hajdumegye alispánjának s az alsó-szabolcs hajdukerületi egyházmegye gondnokának, folyó hó 24-kén, délután 1 órakor, hosszas szenvedés után életének 72-dik, boldog házasságának 41-dik évében bekövetkezett gyászos elhunytát.

Kedves halottunk fölli részei a megboldogultnak is kívánságához képest Hajdu-Bősörményben, folyó hó 26-án délután 3 órakor a ref. egyház szertartása szerint, fognak örök nyugalomra helyeztetni.

Mely végtiszteletre a boldogultnak rokonait, barátait, ismerőseit s általában a résztvevő közönséget bánatos szívvvel meghívjuk.

Debreczen, 1883. július 24-én.

Temetése H.-Bősörményben folyt le egyházi beszédet tartott felette a templomban Zsigmond Sándor h.-szoboszlói lelkipásztor Róm 1, 13-ik alapján: „Én az én szolgálatomat ékesítem“. A minden tekintetben kifogástalan és kitűnő egyházbeszéd azon szónoki hatalommal előadva, mely Zsigmond Sándor lelkészt jellemzi, igen találó alkalmazásokkal — méltán indította meg, a gyászoló hallgatóságot. A sirnál előbb Bakóczi János helybeli lelkész mondott emelkedett szellemű szép imát, majd Hajdu megye tisztikara nevében Kálmán György megyei főjegyző vett búcsut a derék tisztártól és vezértől.

Hogy mily nagy veszteséget siratunk Wespriény Gáspár halálában, mutatja az a nagy részvét, mely temetésénél nyilvánult; az egész megyéből, Debreczen városából tömegesen jelentek meg sirjánál; s a sok diszes koszoru között melyekkel a szerető család, rokonok, jóbarátok, hajdu megye és a városok, nem különben az alsó-szabolcsi ref. egyházvidék elhalmazták a gyász rovatait: feltűnt egy, azon egyszerű felirattal: „Kedves tanítójának“ „Révész Bálint.“ — Mily sokat mond az? A boldogult, debreczeni nagyobb tanulókorában privatus preceptora — mint akkor neveztek doctora volt a tiszántuli ref. egyházkerület jelenlegi érdeemes püspökének s az a szives benső viszony mely akkor közöttük fűződött a szeretet igazi viszonyává fejlődött s

boldogította mindkettőjüket. Bizonyára ha a körülmények engedik ott láttuk volna Révész Bálint püspököt is mint tanítványt zokogni tanítójának koporsója mellett, de így csak a távolban tette azt s adta jelét hálás tiszteletének és kegyeletes jó indulatának a gyászkoszoru megküldése által.

A sokat fáradott és működött férfinak a nemes jellemnek hamvai nyugodjanak békével!

A szatmári ev. ref. egyházmegye rendkívüli közgyűlése.

A szatmári ev. ref. egyházmegye július hó 24-én tartá rendkívüli közgyűlését, a szatmári gymnasium tanácstermében. Részt a munkaidő, részint a távolság, részint a közgyűlés előre jelzett, nem valami nagy változatosságot ígérő tárgysorozata, többeket távol tartott s keveset vonzott az egyházmegye kiváló mértékben „rusticus“ lelkészei közül. Így is azonban az elég szép számú közgyűlés tagjainak folytonos élénk érdeklődése közben, az érdemekben megőszült elnökség, az egyházmegye köztiszteletben álló Árona és nagyrabecsült szelid Jánosa bölcs és tapintatos vezetése mellett példás rendben tárgyalatott le, az időközben nem kis fontosságú tárgyakkal gazdagodott s változatossá lett ügyszorozat.

Kiss Áron esperes urnak szép és emelkedett hangulatba ejtő buzgó imája után, melyben jó Istenünk szent lelkét segélyül hívá, egyszersmind áldást esd az egyházmegye leendő tanácsbírói s jegyzői karára: a gyűlés folyama kezdetét vette ugyancsak esperes urnak a gyűlés tárgysorozatát tartalmazó, részben már bevégezett, s csak a közgyűlés helybenhagyását váró, részben felszínre csak most kerülő s megfontolást igénylő dolgokat magában foglaló jelentésének felolvasásával.

E rendkívüli közgyűlést tulajdonképen a zsinati törvények értelmében megújítandó egyházmegyei tisztviselő-ségre beadott szavazatok felbontása s az eredmény kimutatása tette elodázhatatlanná. Annálfogva a tisztikar ideiglenes kiegészítés után, első helyen egy hármas tagu, Csepelyi Miklós világi tanácsbíró, s Lengyel Sándor és Thury Zsigmond lelkész urakból álló u. n. szavazatbontó bizottság küldetett ki, jelentése a gyűlés folyama alatt bevérván. Ezzel egyideűleg szinte hármas tagu bizottság neveztetett ki az egyházmegyei gyűlésre küldendő két, illetőleg az előző szavazáskor már elválasztott Kótai Lajos mellé most már csak egy tanító képviselőre beküldött szavazatok felbontására.

Majd egynémely többé-kevésbé érdektelen ügy elintézését nyervén, nevezetesen Fábian Károly, Gönczi Sándor, Szabó Lajos, Fekete Károly két vizsgát tett s Varga Lajos fungens segédlelkész atyafiak bekebeleztetvén, a közgyűlés legkimagaslóbb s egyetemes egyházunkat ez idő szerint mindenek felett foglalkoztató tárgya, a domestika került szőnyegre. Bemutatta ugyanis nt. esperes ur a főt. generalis konvent által a domestika érdekében hitfeleinkhez intézett felhívó szózatát egyetemes egyházunknak; aztán felolvasatott a közalapra vonatkozó rendszabályok, illetőleg utasítások szövege, melyre nézve mint „fait complett“-ra egy-

szerü tudomásul vételen kívül csak annak az óhajának adott kifejezést közgyűlésünk: vajha a bevallási iverk, melyek az utasítás szerint két példányban kezelendők, oly számban nyomatnának a főt. generalis konvent által, hogy ne rakatnék a lélekölő rubrikázás terhe a különban is nem kevés hajcihővel járó közalap megteremtése mellett, a lelkipásztorok görnyedező vállaira. Nyomban fel is hatalmaztatott nt. esperes ur a kérdéses iverknek, egyelőre kellő számban nyomatására s egyházmegyei lelkészi karunk közötti szétosztására.

Nunc venio ad fortissimum.

Ez is csak a domestika. Ez most a mi tengeri kigyónk, mely, noha meg nem született, már is fenyegetően emelgeti fejét most itt, majd amott, egyházmegyén, kerületen, konventen. A főt. generalis konvent elkészítette ugyan már a se kezdete, se vége, se széle, se hossza rovatos iverket, — el az utasításokat, el a buzdító szózatot; de az, hogy ha azok a rengeteg rubrikák betöltve, az utasítások végrehajtva, a buzdító szózat megszívvelve, s ennek folytán a pénztárak megtelve (?) lesznek, hogy az a kilátásba helyezett ezer és ezer forint hogyan kezeltessek? ezt a főt. generalis konvent eldöntetlenül hagyá. — A kezelés mikéntjére többségi és kisebbségi vélemény forog szóban; amaz a decentralizáció, emez a centralizáció mellett argumentál; amaz csak 50% adna a központba, a végrehajtó bizottság kezelése alá, 25—25% pedig az egyházmegye és kerület rendelkezése alatt hagyna; az utóbbi ellenben azt akarná, „hogy a közalaphoz tartozó összes járulékok s bevételek a központi pénztárba küldessenek be, az állandó végrehajtó bizottság által kezeltessek s az egész összeg fölött esetről-esetre a konvent rendelkezék.“

A két vélemény több oldalról igen-igen érdekes diskusziót produkált már, s legjelesebb tollforgató embereink törték pro et contra lándzsát. egyházi lapjaink hasábjain; most le- és bekerült a vita az egyházmegyei tanácstermekbe; a pesti egyházmegye például már megvitatta, véleményét proklamálta, kinyomatta, megküldötte minden társ-megyének igen nyomós érveivel együtt, melyek szerinte a többségi vélemény elfogadása s effektuálása mellett szólanak, tehát a decentralizációt sürgetik.

Figyelemmel hallgattuk végig a pesti egyházmegye indokolását a decentralizáció mellett, és az egész azt a benyomást tette, mint a melynek ellenkezőjét a felhozott impressiv érvekkel s praktikns egybevetésekkel szemben állítani, vitatni nem könnyű feladat, elfogadása céltalan, inpraktikus, nem ajánlatos. Mondhatni ezen nézet hatása alatt látszott lenni a közgyűlés minden egyes tagja; midőn azonban nt. esperes ur röviden jelezve a kérdés fontos voltát s azt, hogy anticzipálni nincs szándokában, hozzászólásra hívá föl a nt. traktust: a várt eredmény, mely szerint említett egyházmegye véleménye egyhangulag egyházmegyénk véleményeül fog kimondatni: nagy meglepetésünkre nem éretett el. Denique élénk vita improvizáltatott, s ez, leszámítva azokat a recitativákat, melyeket egy némely oldalról e tárgyban már hallani, vagy olvasni szerencsénk volt, eklatánsul bizonyítá, hogy egyházmegyénk papsága kiváló érdekeltséget tanusít a magas célokat kontempláló domestika iránt. — Azt azonban alig kell emlitenem, hogy a kisebbségi vélemény itt is kisebbségben maradt, s a decen-

tralizáció elve fogadtatván el, kimondatott ez irányban a kerület előtti ünnepélyes demonstratio.

A szavazatbontó bizottságok elkészülvén feladataikkal, betérjesztik az eredményt, mely szerint az eddigi jegyzői és tanácsbírói kar, a veterán tagok diszes sora, Tabajdi Lajos szatmári lelkipásztor ural frissítetvén fel, — az egyházak általános közbizalma folytán jövőre is megtartandja székét. — Tanítói képviselővé Liszkay János f. gyarmati orgonista-tanító lön elválasztva. Sajnos, hogy kiváltképen a tanácsbírákra adott szavazatok közül több használhatatlanná vált, az illető lelkipásztorok figyelmetlensége folytán.

Az államsegély a rendesen folyamodó egyházak, lelkipásztorok és tanítóknak a szokásos quota szerint utalványoztatott; szó — a mennyiben nem annyira személyekhez, mint a parochiális dotatiókhöz van kötve az éventei segélyezés — csupán a szamos-ujlaki egyház miatt emeltetett; méltán, mert ez egyház, noha évről-évre segélyeztetik, a tűzkár elleni biztosítást folyvást következetesen ignorálja. Nos, a mint a hangulatból ki lehetett venni, elébb-utóbb oda vész segélye s megeshetik, — bár óvja az ég, — hogy gondatlansága hamuvá és kárpótolhatlanná teendí, minden éghető bonumát. Vannak-e ott konsulok? . . . Videánt, ne quid ecclesia detrimenti capiat! . . .

Majd több különböző küldöttségi jelentés jóbanhagyása, tudomásul vétele, s leginkább egyeseket érdeklő fizetés levél módosítás, vagy egyes fizetésnemekre vonatkozó egyezmények áttekintése, helyben hagyása után Pótor Dániel Sz. ujlaki lelkész kérvénye keltett hoszasabb vitát. Pótor Dániel lelkész ur a rajta-szerinte jogtalanul-követelt és behajtott pénzösszeget kéri vissza a megyei papi gyámin-tézettől. Precedensre hivatkozik, midőn egyik lelkész társa övéhez analog esetben nem köteleztetett hivatalba lépésekor, első évi javadalma felerészének a gy. intézet pénz-tárba való beszolgáltatására. Az ügy érdemleges vitatása előbb az idevágó e. m. statutum meghozatala, életbe léptetése, alkalmazási ideje, nem különben a hivatolt lelkipásztor hivatalba lépésének terminusa földterítése körül, forgott; majd az egyh. m. közgyűlés illetékessége diffikultáltatott, azon alapon, mert a nt. tractus a gy. intézeti bizotságot állítólag teljesen önállóan rendelkező hatóságnak ösmerte volna el a hatáskörébe tartozó dolgokra nézve, s így ez ügy elbirálsa is csakis az ő foruma elé tartoznék, a minthogy ott meg is vitattatott már, s felette vélemény, vagy ha ugy tet-szik ítélet is mondatott ki. Ily körülmények közt Vályi János elnök ur reassumálása s tisztázó fejtegetései után, kérelmező lelkész oda utasítatik, hogy ama forum által kérvényére hozott indokolt végzéseket csatolva, nyujtsa be ismét petitióját.

A majtisi egyház temploma bővítésére hagyományozott alapítványi tőkéjét, minthogy templom bővítés szüksége épen nem, de iskola építés szüksége igen is forog fenn: utóbbi célra teljes biztosíték mellett kölcsön veszi, ugy, hogy 25 év leforgása alatt évenkénti törlesztéssel az eredeti célra kamatozó tőkét ismét visszaállítani köteles.

Még a gyűlés elején terjeszté be esperes ur több lelkipásztornak azon gyöngéd érzelmeiről tanuskodó kérelmét, mely szerint engedtetnék meg, hogy ők a f. évi Május 6-án elhalt b. e. Varga Menyhért keéri lelkész nehéz anyagi viszonyok között maradott családján az által segítsenek, hogy

a gyámoltalan özvegy ne kényszerítették káplántartásra, hanem ők felváltva végezhessek, egész a csonka év letel-téig, a papi szükséges functiókat. E humanus, jó sziv-ről tanuskodó, önkéntes ajánlatot annál örömebben fo-gadja el a közgyűlés, mert nem csak e. megyénk, hanem a szomszéd n.-károlyi e. m. papságából is vannak ajánlkozók, és mert amaz apostoli szép elv valóításának: „egymásnak terhét hordozzátok“ — utját állani, nem tartja magához méltónak, illőnek.

Ugyancsak a keéri, megüresedett parochiára vonatkozólag jelenté esperes ur, hogy a közétett pályázatra 12 áspírás nyujtá nála be kérvényét, s a mennyiben érdeklött egyházat nagyobb költekezéstől megóvni szeretné, a gyűlés végére tüzte ki a kandidáló bizottság ülését. Ez értelemben csakugyan összeült a bizottság s a 12 pályázó közül ötöt választás alá kijelölt. — A keéri parochia betöltése tehát egészen szabályszerűen, minden döczenés nélkül fog megesni. De nem így a hérmánszegi. Itt az a nem minden-napi eset adta elő magát, hogy a megejtett pályázati hirtetésre csupán egyetlenegy pályázó nyujtotta be kérvényét, ez is az időközi lelkész. Minthogy egy pályázó közül jelölni nem lehet, és minthogy az illető egyház tagjai odanyilatkoztak, hogy ők meg vannak elégedve időközi lelkészökkel, sőt kérelmezik, hogy megválasztását már tudomásul méltóztatnék venni a nt. tractus: kérdésbe tétetett: quid nunc? . . . Esperes ur közölvén eddigi tapintatos eljárását, annak nyomán kimondatott; miszerint: kandidáció ugyan nem fog történni, mert merőben felesleges; a választásnak azonban a törvények értelmében, kellő szabályszerűsége közt kell végbe menni, és akkor ám válaszsák meg időközi lelkészöket, készséggel erősítettik meg esperes ur által hivatalában.

Végül ujonnan választott tanácsbíró, Tabajdi Lajos ur egész meghatottsággal letéven esküjét, az előre haladott idő közösebédre szólítá a gyűléstagjait, hol örök-ifju Áronunk példát adva és buzdítva, nem hiányoztak a lelkes toászok, éltetve kivált egyházmegyénk kisdéd hajójának derék kormányosait, ujonnan és legujabban választott kapitányait, sőt még matrózait is.

Atyafiságos jó indulatok s testvéries érzelmek kölcsönös nyilvánítási közben azzal a megnyugtató tudattal osztottunk szét, hogy mig ez idő szerinti vezér férfaink s hozzá hasonló nemes lelkek vezetendik egyház megyénk ügyeit: addig egyetértés, jó rend tekintetében nem leend okunk panasza. A gondviselő Isten adja, hogy ugy legyen.

Földesi Péter.

Különfélék.

Tiszántuli ref. egyházkerületben folyó hó 3-án dultán bontattak fel az egyházkerületi főgondnokra és két világi tanácsbíróra beérkezett szavazatok. A főgondnokságra Vályi János 299, Tisza Kálmán 258, Id. Gróf Ráday Gedeon 3, Ujfalussy Miklós 2 szavazatot nyertek; e szerint Vályi János általános többséggel megválasztatott a magyarországi legnépesebb ref. egyházkerület főgondnokává. — Kipróbált veterán harczosa a társadalmi és egyházi közügyeknek. — Világi tanácsbírókká megválasztattak: Tabajdi Károly Aradmegye főispánja 399 szavazattal és Simonffy

Imre Debreczen város polgármester 310 szavazattal. — Szavazatot nyertek még: Ifj. Gróf Lónyay Menyhért 243-at; Kovács Ferecz 154-et.

Tanítóképeségi vizsga a tiszántuli ref. egyházkerületben Debreczenben. Folyó hó 26-án jelenkezés a tanítóképezdei igazgatónál; 27-én írásbeli a következő napokon pedig a szóbeli vizsga fog megtartatni.

Debreczeni ref. főiskola, egy szép alapítványnak néz legközelebb eléje; a boldog emlékezetű Grf Dégenfeld Imre főgondnok örökösei, édes atyjuk emlékére és nevére 30 ezer forintra menő alapítványt tesznek; a cél melyre azon öszszegnek évi kamata felhasználtassék, a családtagok által közelebről fog meghatározatni.

Nagy-Körösön mult julius hó 31-én érdekes és ritka vendége volt főtisztelendő Filó Lajos reform. lelkész s a dunamelléki egyházkerületi főjegyző urnak: „Dr. theol. Herm. v. Tardy“ az osztrák örökös tartományok hely. hitvallásnak bécsi főfelügyelője (Oberkirchenrath) személyében, ki Pest—Debreczen felé utazván, kevés kitéréssel alkalmat vett magának, hogy a már hiréből ismert hires magyar lelkészt személyesen is megismerhesse, annyival is inkább, hogy az utóbbi időben egyenesen levelezésben állott vele. Megtekinté az egyszerű, de csinnal berendezett ref. templomot s a hires nagy temetőt — nagy meglegedés között. — Egy napi szives vendéglátás után Debreczen felé utazott Berettyó-Ujfaluba s majd Eperjesen levő még nem látott rokonai meglátogatására. Nagy körutját, melyen Boroszlót s Csaszlaut is utba ejti — hol a hely. hitv. tanítóképző intézetet szándékozik megtekinteni — e hó utólján végezi. — Érdekes tudni róla, hogy magyar származás, — egyik őse a 17. században szántói reform. lelkész volt, miként ez a „Lampe“ (Egyháztörténet) 583-dik lapján megörökítve van: Georgius Tardi, P. E. Santoviensis, et Sen. circa A. 1611. ut liquet ex visitatione temporis ejus peracta, in fragmentis M. Sc. — A ritka vendég nagyatyja szintén magyar pap volt s mint ilyen később Csehországban telepedett meg. Sohasem volt még ősei egykori hazájában.

Ugyancsak N.-Körösön e f. hó 2-án ritka temetés volt, a menyiben a fennebb nevezett főtiszt. lelkész ur tartott egy ifju zsidó nő fölött, szokott modorában egy magas röptü s mély érzelmü gyönyörű gyászbeszédet, mely ugy a jelenvolt nagy számú keresztyén mint izr. közönséget a legteljesebb mértékben kielégítette; s elragadó, különösen ügyes szerkezetü s rendkívüli hatásu volt a beszéd azon része, melyben a gyászos feleket ó testamentomi gyönyörűen találó idézetekkel hathatósan vigasztalta. — Ez az ötödik alkalom volt hogy hasonló lelkészi szolgálatra felkérte a nagy magyar ref. városban.

Tartalom. Lelkészek minősítése kérdéséhez. — Haladás a theológiában. Csiky Lajos. Bethlendi Endre. — Konfirmációra előkészítő oktatás. Csiky Lajos. — Tárca: Az érmelléki reformált egyházmege régi levéltárának pusztulása. A megsemmisült tárgyak elősorolása. A veszteség helyreütése czéljából B.- Szentimrére. hivott trac. gyűlés végzései Molnár János. Pécseli-e vagy Péczeli? Kálmán Farkas. — Tanári közgyűlés. E. L. — Nekrolog. — A szatmári ev. ref. egyházmege rendkívüli közgyűlése. Földesi Péter. — Különlélék. — Hirdetések.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A karczagi ref. IV osztályu reálgymsiumnál ideiglenes tanári állomásra pályázat nyittatik évi 600 frt fizetés mellett.

Kötelessége lesz:

- a vallás és földrajz tanítása mind a négy-,
- a történelem tanítása pedig az I. és II. osztályokban;
- a r. gymnasium ref. növendékeinek konfirmációra előszítése;
- kanonikus órákon a templomi szolgálatok végzése.

Pályázhatnak ref. lelkészi minősítvényyel bíró, esetleg theológiát végzett férfiak.

A megválasztott állomását f. évi szeptember elsejére elfoglalni köteles. A megválasztottnak kilátás nyujtatik állandósításra.

Pályázati határidő f. évi augusztus 20, — a mikorra pályázni kívánók kellően felszerelt kérvényeiket a ref. iskolaügyi bizottság elnöke, Hajnal Elek lelkészhez küldjék be.

Karczag, 1883. julius 28.

2—1

Az iskolaügyi bizottság.

Pályázat.

A hajdu-böszörményi reform. egyház és nemes város által közösen felállitandó VI. osztályu, polgári iskolával kapcsolatos gymnasiumnál 3 tanári állomásra pályázat hirdettetik, és pedig

- Német nyelv (főtárgy) — és magyar nyelv.
- Mathematika (főtárgy) — és rajzoló geometria.

3. Természettani tárgyak (főtárgy) — és földrajz tanszékeire, a középiskolai törvényben meghatározott heti óraszám megtartása mellett.

Fizetés mindenik tanszéknél 800 frt készpénz és 100 frt lakbér, egy negyedévi előleges részletekben fizetve a város pénztárából.

Mindenik tanár két évi működés után fog állandósittatni, ezen idő alatt az esetleg hiányzó oklevél is megszerzendő.

A pályázati kérvények — képességet, eddigi hivatalos működést és erkölcsi magaviseletet igazoló, születési és egészségi bizonyítványokkal felszerelve f. évi augusztus hó 25-dik napjáig alólírotthoz küldendők.

H. Böszörmény, 1883. julius 23.

3—2

Bakóczy János,
ref. lelkész.